

Konferencja naukowa **„Działalność kobiet polskich na polu oświaty i nauki”** **(Zajączkowo 4-6.10.1999 r.)**

W dniach od 4 do 6 października 1999 roku odbyła się w Zajączkowie pod Poznaniem, druga z cyklu, konferencja naukowa nt. „Działalność kobiet polskich na polu oświaty i nauki”. Organizatorem spotkania był Zakład Historii Wychowania UAM. Uczestnicy reprezentowali ośrodki naukowe z Gdańska, Szczecina, Bydgoszczy, Rzeszowa, Lublina, Katowic i Poznania.

Otwarcia konferencji dokonał przedstawiciel władz dziekańskich Wydziału Studiów Edukacyjnych Zbyszko Melosik, którego wystąpienie stanowiło próbę zarysowania kontrowersji wokół kobiecości w czasach współczesnych. Natomiast referat inauguracyjny pt. „Kobiety jako współtwórczynie dziejów wychowania w Polsce” wygłosił Jan Hellwig (Poznań).

W drugim dniu konferencji obradom przewodniczyli Danuta Koźmian (Szczecin) oraz Lech Mokrzecki (Gdańsk); wygłoszono wówczas 11 referatów. Dwa, stanowiące pewnego rodzaju wprowadzenie w tematykę konferencji, dotyczyły okresu staropolskiego (Dorota Żołądź-Strzelczyk, Krzysztof Ratajczak, Poznań), kolejne referaty podejmowały temat działalności społecznej i oświatowej kobiet (Zofia Sokół, Rzeszów; Danuta Koźmian, Szczecin; Iwona Wendreńska, Katowice; Wiesław Jamrozek, Poznań; Andrzej Meissner, Kazimierz Szymdt, Adam Krzanowski, Rzeszów), a także prasy kobiecej w wieku XIX i XX (Krzysztof Jakubiak, Bydgoszcz; Robert Jankowski, Szczecin). Wszystkie te wystąpienia stanowią dowód na to, jak wiele kobiet – często nieznanymi szerszym kręgom – działało na rzecz oświaty, a także jak długą drogę przebyć musiały, by osiągnąć dzisiejszą pozycję w społeczeństwie i świecie nauki.

W ostatnim dniu, pod przewodnictwem Jana Hellwiga, wygłoszono 5 referatów. W wystąpieniach przedstawiono biografie kobiet żyjących na przełomie XIX i XX wieku (Justyna Gulczyńska, Edyta Głowacka, Poznań). Poruszano także kwestię kariery naukowej kobiet (Violetta Rodek, Katowice) oraz ich działalności w dziedzinie pedagogiki (Ewa Kuczyńska, Grażyna Kasprzak-Magiera, Poznań).

Konferencja upłynęła w atmosferze sprzyjającej naukowym rozmyśleniom. Łącznie wygłoszono 16 referatów, prezentujących głównie dwie linie: były to referaty o charakterze syntetyzującym lub uszczegóławiającym, analitycznym (niejednokrotnie biograficznym). W czasie toczących się dyskusji wysunięto interesujące propozycje prac badawczych.

Alicja Stasiak

XX Seminarium Mediewistyczne, Poznań 14-15 X 1999

W dniach 14-15 października 1999 r. odbyło się w Sali Posiedzeń Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk XX Seminarium Mediewistyczne. Hasłem jubileuszowego spotkania młodych naukowców z wielu ośrodków akademickich w kraju i zagranicznych gości, był „Rozwój i upadek średniowiecznego uniwersytetu”. Organizatorami sesji było PTPN wraz z Instytutem Historii Sztuki UAM. Obradom przewodniczył prof. Jacek Wiesiołowski, który przejął obowiązki prowadzącego poznańskie spotkania po zmarłej niedawno prof. Alicji Karłowskiej-Kamzowej.

Poruszana tematyka nie została wybrana przypadkowo: impulsem do zaproponowania uczestnikom seminarium dyskusji o średniowiecznych uniwersytetach i ich spuściznie była osiemdziesiąta rocznica powstania Uniwersytetu w Poznaniu.

Obrazy zainaugurował referat Ewy Doroty Żółkiewskiej (Warszawa), poświęcony wielkim problemom ustrojowym średniowiecznego uniwersytetu paryskiego i jego założycielom Rutebeufowi oraz Wilhelmowi de Saint-Amour. Kontynuacją tego interesującego wystąpienia były rozważania Anny Korczakowskiej (Warszawa) na temat wzajemnych relacji między paryską uczelnią a Ludwikiem IX Świętym i Blanką Kastylijską.

Kolejnym mówcą był Krzysztof Ratajczak (Poznań), który wygłosił referat pt. „Uniwersytety w średniowiecznej Anglii”, w którym nawiązując do wcześniejszych wystąpień, przedstawił podobieństwa i różnice w powstaniu i rozwoju angielskich uniwersytetów w Cambridge i Oksfordzie w stosunku do paryskiego Studium Generale. Omówił także różne aspekty życia codziennego angielskich studentów w średniowieczu. Następnie wywiązała się dyskusja, kończąca blok referatów, poświęconych genezie najstarszych uniwersytetów.

Po przerwie, Hanna Barwienawa (Mińsk) omówiła funkcję odzieży – uroczystych i tradycyjnych strojów mistrzów i studentów w życiu uniwersyteckim. Z kolei Krzysztof Kaczmarek (Poznań) wygłosił referat pt. „Stan i potrzeba badań nad związkami mnichów, kanoników i mendikantów z uniwersytetami średniowiecznej Europy”. Możliwości awansu społecznego absolwentów średniowiecznych uniwersytetów na przykładzie społeczności Nysy to problem poruszony przez Ewę Wólkiewicz (Opole) w referacie pt. „Ławnik, aptekarz, bożogrobiec: graduanci uniwersyteccy w średniowiecznej Nysie”. Ostatni referat pierwszego dnia obrad, poświęcony studiom uniwersyteckim kanoników gnieźnieńskich w pierwszej połowie XV wieku w świetle metryki kapitulnej, wygłosiła Marta Czyżak (Toruń).

Drugi dzień XX Seminarium wykroczył poza ścisłe ramy chronologiczne średniowiecza. Obradom przewodniczyła prof. Dorota Żołądź-Strzelczyk, która w referacie wprowadzającym przedstawiła dzieje Uniwersytetu Krakowskiego w XV-XVII w. Był to okres powolnego upadku średniowiecznego uniwersytetu i wypracowanych przezeń form dydaktycznych. Wraz z nadejściem nowych nurtów humanizmu i renesansu program nauczania uniwersyteckiego musiał ulec zmianie. Najszybciej odejście od scholastycznej metody wykładu nastąpiło w uniwersytetach protestanckich, które zaczęły dominować zarówno pod względem naukowym, jak i liczby studium. Istotnym problemem poruszonym przez prof. D. Strzelczyk była kwestia osłabienia poziomu nauczania we wszechnicy krakowskiej, która rościła sobie prawo do zmonopolizowania nauczania na terenie Rzeczypospolitej. Uniwersytet w Krakowie blokował wszelkie próby tworzenia konkurencyjnych uczelni – głównie zakonnych, w tym szkół wyższych w Poznaniu. Do zagadnienia tego nawiązał następnie prof. Jacek Wiesiołowski, który omówił próby założenia uniwersytetu jezuickiego w stolicy Wielkopolski. Utworzeniu tej uczelni w formie uniwersytetu sprzeciwiała się stanowczo wszechnica jagiellońska. Prof. Wiesiołowski podjął również wątek akademii stworzonej w Poznaniu z inicjatywy biskupa Lubrańskiego, mającej ambicje stać się nowoczesną uczelnią zatrudniają najlepszych wykładowców reprezentujących filozofię humanistyczną. Również ta uczelnia nie wyszła zwycięsko z konfliktu z Uniwersytetem. Wykład tego znanego poznańskiego historyka dotyczył także zbiorów bibliotecznych poznańskich uczelni. Bardzo interesujące było także zwrócenie uwagi na implikacje pomiędzy bardzo młodym wiekiem i tym samym brakiem doświadczenia profesorów z Krakowa wykładających w Poznaniu a ogólnie mówiąc niskim poziomem kształcenia. Mówca nieździe wykazał, że większość z tych „profesorów” przysyłanych przez wszechnicę krakowską nie posiadała nawet doktoratu, a ich wiek niejednokrotnie nie odbiegał od wieku studentów. Wynikało to z ogólnego kryzysu uniwersytetu, który nie był w stanie dostarczyć odpowiednio przygotowanej kadry dydaktycznej do swoich filii (ostatecznie bowiem poznańskie szkoły wyższe zostały zdegradowane do takiej roli). Po referatach odbyła się dyskusja.

Nastasia Skiepijan (Mińsk) przedstawiła następnie rolę szkół ewangelickich w systemie oświaty na Białorusi w XVI-XVIII w. Szkoły te wyróżniały się wysokim poziomem nauczania opartym o najnowszą wiedzę. Propagowały one rozwój kultury narodowej. Podobnie jednak jak i na innych ziemiach Rzeczypospolitej, po zwycięstwie kontrreformacji, ich znaczenie zdecydowanie zmniejszyło się (podobnie jak i poziom nauczania).

Obrazy zakończyło wystąpienie Aryny Wiaczorkowej (Mińsk). W swym referacie podjęła ona interesujący problem kształcenia przedmiotów matematycznych na Uniwersytecie Wileńskim i w kolegiach Wielkiego Księstwa Litewskiego. A. Wiaczorka omówiła nie tylko kwestię dydaktyki, ale poszerzyła treść swego wykładu o kwestię poziomu nauczania różnych dziedzin matematyki. Przedstawiła również podręczniki używane na uczelniach litewskich.

Ze względu na znaczną absencję wśród uczestników seminarium obrady zakończyły się wcześniej niż zapowiadano w programie sesji. Przeprowadzono dyskusję na temat wszystkich referatów wygłoszonych tego dnia.

Podsumowania obrad dokonał prof. J. Wiesiołowski. Uznał on seminarium za niezbyt udane ze względu na nieobecność niemal połowy referentów, co znacznie zubożyło jego tematykę. Większość z nich nie dojechała do Poznania ze względu na napiętą sytuację na Białorusi. Z ubolewaniem dodać trzeba, że nie wzięła udziału w sesji, mimo zgłoszonych referatów, również część młodych naukowców z Poznania. Organizatorzy pragną zmiany formuły seminariów, co pozwoliłoby na większy udział reprezentantów takich gałęzi nauki, jak: historia sztuki, etnologia, muzykologia, filologia polska i klasyczna, romanistyka, germanistyka. Interdyscyplinarność badań pozwoliłaby, zdaniem prof. Wiesiołowskiego, na znaczne wzbogacenie poznańskich spotkań mediewistów. Zapowiedziano również tematykę kolejnej sesji. Swą uwagę jej uczestnicy skupiać będą wokół problematyki książki w społeczeństwie średniowiecznym.

Krzysztof Ratajczak

W kręgu reform edukacyjnych (Konferencja naukowa w Skierniewicach)

W dniach 18-19 października 1999 r. odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa na temat „Reformy edukacyjne w Polsce – tradycje i współczesność”, zorganizowana przez Wydział Pedagogiczny Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Humanistycznej w Skierniewicach. Wybór problematyki konferencji nie był przypadkowy. Bezpośrednią inspiracją do jej podjęcia stała się zapoczątkowana w ubiegłym roku szkolnym reforma polskiej oświaty. Uznano bowiem, że spojrzenie na edukacyjną przeszłość i próby jej doskonalenia pozwolą zgłębić uwarunkowania osiągniętych sukcesów i przyczyny ponoszonych porażek. Doświadczenia wyniesione z historii ułatwiają nie tylko zrozumienie i ocenę współczesnych przekształceń strukturalnych i programowych w szkolnictwie, ale również umożliwiają antycypację zagrożeń oraz dostrzeganie symptomów niedociągnięć w nowo przyjętych rozwiązaniach.

Z powyższych przesłanek wyłoniły się główne cele konferencji, które uściśliły i sprecyzowały obszary poszukiwań naukowych referentów. Zaliczono do nich:

- prezentację koncepcji reform edukacyjnych w Polsce,
- przegląd praktycznych dokonań reformatorskich w dziedzinie edukacji,
- próbę oceny dorobku reformatorskiego w płaszczyźnie teoretycznej i praktycznej.

Zgromadzonych uczestników konferencji i gości powitał Dziekan Wydziału Pedagogicznego – Grzegorz Michalski, zaś oficjalnego jej otwarcia dokonała Rektor WSEH w Skierniewicach – Józefina Hryniewicz.

Pierwszy dzień obrad poświęcony został zagadnieniom przemian edukacyjnych mających miejsce w odległej i bliższej przeszłości. Referaty wprowadzające wygłosili Jan Hellwig „Z dziejów reform oświatowych w Polsce” i Antoni Smołański „Teleologia reform edukacyjnych